

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคล หน่วยงาน และอีกหลายฝ่าย ผู้วิจัยขออนุเคราะห์นามเพื่อแสดงความขอบพระคุณและขอบคุณดังนี้

พระมหากษัตริย์ ตรุ โณ, ศ.ดร., ดร.ประจักษ์ จันเดิบ, คณะกรรมการตรวจสอบ วิทยานิพนธ์ พระมหาประมวล ฐานทศโต, ดร. ป.ธ. ๖., พธ.บ. ประธานกรรมการ กรรมการที่ปรึกษา ดร.ประยูร แสงใส, กรรมการที่ปรึกษา ศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ ซึ่งท่านทั้งสามได้ให้ คำปรึกษาแนะนำแนวทางและแนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงด้วยดีจึง ขอขอบพระคุณท่านทั้งสามเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ เจริญพร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยเฉพาะพระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ, ป.ธ. ๘, และ พระมหาปริยญา วรญาโณ, ป.ธ. ๓, ที่ได้เมตตาในการตรวจรูปแบบวิทยานิพนธ์ และแนะนำเพิ่มเติม ให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณและเจริญพร เจ้าหน้าที่และบุคลากรวิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้เอื้อเฟื้อดารา วิทยานิพนธ์ หนังสือ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้อนุเคราะห์ด้วยดีมาตลอดในการค้นคว้า ข้อมูลสุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขออุทิศความดีทั้งปวงของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้แก่บูรพาจารย์ตลอดจนท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน ขออนุโมทนาขอบคุณปราชญ์ผู้รู้ทางพระพุทธศาสนานักวิจัย ผู้ช่วยผู้วิจัย นักวิชาการ ผู้ประพันธ์ ผู้เรียบเรียง ดำรงวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่ผู้ศึกษาวิจัย ได้นำมาอ้างอิงในครั้ง นี้ จนกระทั่งทำให้งานวิจัยเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีประโยชน์แล้วไซ้ร ผู้วิจัยขอมอบเป็นวิทยาทานแก่ผู้สนใจศึกษาโดยทั่วไป

พระกิตติ กิตติสาโร (ศรีวรยา)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
คำชี้แจงการใช้อักษรย่อบอกชื่อคัมภีร์	ณ
บทที่ ๑ บทนำ ๑	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ โรคตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๑๑
๒.๑ ความหมายของโรค	๑๑
๒.๒ สาเหตุของการเกิดโรค	๑๓
๒.๓ ประเภทของโรค	๑๕
๒.๔ สมุฏฐานของโรค	๒๑
๒.๕ โรคทางกาย	๒๕
๒.๖ โรคทางใจ	๔๒
๒.๖.๑ โรคทางกายที่เกิดจากผัสสะ	๔๓
๒.๖.๒ โรคทางใจที่เกิดจากโลภะโทสะโมหะ	๔๔
๒.๖.๓ การเกิดขึ้นของโลภะโทสะโมหะ	๔๗
๒.๗ สรุป	๕๑

บทที่ ๓ พุทธวิธีรักษาโรคตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๕๓
๓.๑ ความหมายของการรักษาโรค	๕๓
๓.๒ ความสำคัญของการรักษาโรค	๕๔
๓.๓ เกณฑ์ที่ใช้ในการรักษา	๕๔
๓.๓.๑ การรักษาโรคทางกาย	๕๘
๓.๓.๒ การรักษาด้วยน้ำมูตรเน่า	๖๘
๓.๓.๓ การประยุกต์การเดินจงกรมเพื่อรักษาโรค	๗๓
๓.๓.๔ การเดินบิณฑบาตเป็นการออกกำลังกาย	๗๖
๓.๔ การรักษาโรคทางใจ	๗๘
๓.๔.๑ การเจริญด้วยโพชฌงค์๗	๘๑
๓.๔.๒ การเจริญด้วยอิทธิบาท ๔	๘๓
๓.๔.๓ ผลดีผลเสียของการรักษาโรค	๘๕
บทที่ ๔ แนวคิดของพระสังฆาธิการในเขต ตำบลป่าสังข์ อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการรักษาโรคในพระพุทธศาสนา	๘๗
๔.๑ ทศนะของพระสังฆาธิการในเขต ตำบลป่าสังข์ ที่มีต่อการรักษาโรค	๘๗
๔.๑.๑ แนวคิดในการรักษาโรค	๘๗
๔.๑.๒ ทศนะที่มีต่อการรักษาโรค	๙๒
๔.๑.๓ วิธีการรักษาโรค	๙๗
๔.๑.๔ เกณฑ์ที่ใช้รักษา	๑๐๖
๔.๒ ผลการรักษาโรคในทางพระพุทธศาสนา	๑๐๗
๔.๒.๑ ผลทางกาย	๑๐๘
๔.๒.๒ ผลทางใจ	๑๐๙
๔.๒.๓ ผลต่อสังคม	๑๐๙
๔.๒.๔ ผลต่อเศรษฐกิจ	๑๑๐
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๑๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๒
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๑๖

บรรณานุกรม

ภาคผนวก ก ภาพผู้ให้สัมภาษณ์
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
ประวัติผู้วิจัย

๑๑๓

๑๒๑

๑๒๓

๑๓๐

๑๓๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า หลังคำย่อชื่อ คัมภีร์ ตัวอย่างเช่น วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๓/๒๘. หมายถึง วินยปิฎก มหาจุลคปาติเล่ม ๔ ข้อ ๓๓ หน้า ๒๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า หลังคำย่อชื่อ คัมภีร์ ตัวอย่างเช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๗/๑๕๔. หมายถึง ทีฆนิกายปาฏิกวรรค เล่ม ๑๑ ข้อ ๒๓๗ หน้า ๑๕๔ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕. ในการอ้างอิงอรรถกถา จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๓๕/๒๓๕. หมายถึงทีฆนิกาย สุมงกุลวิลาสินี สีลขณชวคคอกุฎฐกถา.

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(บาลี)	=	วินยปิฎก	มหาวิภังคปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(บาลี)	=	วินยปิฎก	มหาจุลคปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จู.	(บาลี)	=	วินยปิฎก	จูฬคปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.จู.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จูฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพายนวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)

อง.ลกก.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎกอง	คฤตตรนิกาย	ลกกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ลกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ลักกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฎฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	อฎฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
บ.บ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	บุทธกนิกาย	บุทธกปาฐปาติ	(ภาษาบาลี)
บ.บ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	บุททกนิกาย	บุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
บ.ร.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	บุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
บ.อิติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	บุททกนิกาย	อิติวุตตะกะ	(ภาษาไทย)
บ.สุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	บุททกนิกาย	สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
บ.เปต.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	บุททกนิกาย	เปตวัตถุ	(ภาษาไทย)
บ.เถร.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	บุททกนิกาย	เถรวัตถุ	(ภาษาไทย)
บ.ชา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	บุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
บ.จู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	บุททกนิกาย	จูฬนิเทศ	(ภาษาไทย)
บ.อป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	บุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)
บ.พุทธ.อ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	บุทธกนิกาย	พุทธวัสปาติ	(ภาษาบาลี)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์		(ภาษาไทย)
---------	-------	---	-------------	---------	--	-----------

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

บ.ธ.อ.	(ไทย)	=	บุททกนิกาย	ธรรมบทอรรถกถา		(ภาษาไทย)
บ.ชา.อ.	(ไทย)	=	บุททกนิกาย	ชาดกอรรถกถา		(ภาษาไทย)